

Psykologi med løft

Helt siden Wright-brødrene svedde over prærien i begynnelsen av forrige århundre, har man undersøkt hvorfor luftfartsulykker skjer, og hvordan de kan forebygges. Den teknologiske utviklingen har vært enorm de siste 100 årene, samtidig som kunnskap om menneskelig atferd (les: psykologi) har bidratt til å øke forståelsen om samspillet mellom mennesket, teknologien og, i de siste 20 årene, det organisatoriske.

Luftfartspsykologi er et vellykket forsøk på å gi oversikt over de mest vesentlige områdene hvor psykologien har bidratt til å øke sikkerheten i luftfarten, men samtidig ivareta viktigheten av effektivitet og komfort. Boken berører alt fra menneskelige ytelser og begrensninger, opplæring og trening, design av systemer, utforming av displayer, seleksjon av personell, til et større systemperspektiv med fokus på hvordan ledelse, organisatoriske og kulturelle faktorer påvirker mennesker. Siste kapitlet handler om det psykologiske perspektivet på ulykker.

I tillegg til at boken favner om et vidt spekter av temaer, likte jeg ytterligere to ting ved den. Det første er at det gjentatte ganger anbefales litteratur, i tillegg til referanseliste, for den som ønsker å fordype seg i de forskjellige temaer boken berører. Det andre er at det diskuteres svakheter og styrker ved de forskjellige undersøkelser og eksperimenter som det henvises til. De første 80 sidene i boken gir kort innføring i modeller, forskningsmetoder og statistikk. Det hjelper leseren å forstå viktigheten av å ha et kritisk blikk på forskning.

Det er likevel noe jeg savner i denne boken. Kapitlet om stress fokuserer kun på stress ved store belastninger hvor situasjonen krever mer enn hva individet opplever å ha ressurser til å takle. «Hvorfor trenger man to piloter for å fly et passasjerfly?», spurte professor emeritus Holger Ursin på en sjøhelsekonferanse i Bergen i fjor. «Jo, slik at de kan underholde hverandre, og ikke sovne av kjedsomhet.» Store deler av pilotenes tid brukes til å overvåke instrumenter i cockpit, grunnet

automatisering. For lite stress eller inaktivitet kan ha negativ virkning på individer. Dette temaet er ikke berørt i boken.

Etter å ha jobbet de siste tre årene ved Statens havarikommisjon for transport, hvor man blant annet gransker ulykker og alvorlige hendelser innenfor luftfarten, har jeg merket meg at luftfarten har en betydelig interesse for og søker kunnskap om menneskelige faktorer. Flyselskaper integrerer denne kunnskapen i alle ledd, flyklubber fokuserer på dette og driver aktivt med formidling av denne kunnskapen til medlemmene sine. Kurs i menneskelige ytelser og begrensninger er obligatorisk i pilotutdanningen. I flyulykkesgranskning bidrar luftfartpsykologien i stor grad til forståelse av hvorfor ulykker skjer, og hvordan man kan redusere sannsynligheten for nye ulykker. Det er ingen tvil om at denne boken kan anbefales for alle som jobber innenfor luftfart, både operativt og administrativt, samt de som driver med granskning av ulykker.

Anmeldt av Sigurdur Petursson